

De tortel en de Oosterse tortel

door Fried Ketelslegers

Europese tortel
(foto: A. Cleynen)

Mijn vroegere biologie- en aardrijkskundeleraar Dhr. Louis Gonnissen heeft altijd met enthousiasme mijn studie van tortels gevolgd. Aan hem draag ik dit artikel op.

Beide soorten maken deel uit van het genus *Streptopelia*. Ze komen in de gematigde en tropische delen van Europa, Azië en Afrika voor.

Deze duiven onderscheiden zich van de andere omdat ze geen staalglans vertonen in het gevederte, eerder klein tot middelmatig van grootte zijn en voorzien van schubbenachtige veren in de hals.

Goodwin heeft het in zijn boek *Pigeons and doves of the world* over 16 soorten, verdeeld in 4 groepen.

Volgens mij zijn deze in twee groepen te verdelen.

Groep 1: Tortels met een halve nekband en een éénkleurige vleugel en rug.

Dit zijn: Birma-, Java-, Turkse, Kaapse, witvleugel-, treur-, roodoog- en wijnrode tortel en de lachduif.

Groep 2: Tortels met een driestrepige nektekening of een pareltekening en een vleugeltekening die een gevlekt uitzicht heeft.

Dit zijn: Dusky, West-Afrikaanse, Madagascar-, parelhals-, Senegal-, Europese en Oosterse tortel.

Deze uiteenzetting gaat over de laatste twee.

Beide soorten zijn goed te houden in een gemengde collectie vogels zonder andere duiven. Ze brengen de winter onverwarmd door, doch enige beschutting is aangewezen. Uiteraard is het raadzaam om de twee soorten zuiver te houden.

In sommige gebieden (Azië) komen beide soorten voor. In de natuur zouden er echter geen kruisingen ontstaan.

De tortel (*Streptopelia turtur*) wordt nu ook Europese of zomertortel genoemd en is de kleinste van de twee. De doffer roept in de zomer veel, zijn naam *turtur* is hiervan een klanknabootsing. De roep is helder, hoog van toon en een lust voor het oor. Het is de enige tortel die trekt.

Zomertortels zijn in volière gemakkelijk te kweken en zijn relatief tam. Mijn eigen duiven blijven op het nest zitten als ik de volière betreed. Ze brengen voorbeeldig zelf twee of drie nesten jongen per jaar groot.

Deze duiven in een kooi kweken is volgens mij niet mogelijk daar de doffer in zo'n kleine behuizing zijn drift op zijn duivin botviert met alle gevolgen van dien.

Ze eten een mengeling van gekapte granen aangevuld met parkietenmengeling voor grote parkieten (zonder zonnebloempitten) en een weinig kalkoenkorrels dat ze moeten leren eten. Dit laatste geeft een betere pap als er kleine jongen zijn.

Bij mijn weten is er één mutatie ontstaan en dan wel in Duitsland. Het betreft een isabel of lichtbruine vorm. De heer Fritsh uit Hennen (D) heeft hiermee gekweekt, doch deze mutatie is jammer genoeg verloren gegaan.

Ze kunnen goed tegen de koude. Ze moeten wel afgeschermd zijn van vocht en tocht om te overwinteren. In het voorjaar van '95 waren we op bezoek in Ontario (Canada) bij de heer en

Europese tortel (foto: A. Cleynen)

De meest tamme en best kwekende duiven met een duidelijke nek- en vleugeltekening worden steeds aangehouden voor verdere kweek. Het zijn werkelijk juweeltjes.

Streptopelia turtur arenicola komt meer voor in warmere delen van Frankrijk en in Afrika. De enkele importen van Afrika waar toevallig Europese tortels inzaten, waren steeds van de ondersoort *arenicola*. Deze is iets groter dan de nominaatvorm, is bleker, heeft meer geel en grijs in het gevederte en heeft een duidelijker hals- en vleugeltekening. Hierdoor kan het zijn dat dit reeds een overgangsvorm naar de Oosterse tortel is.

In de driftperiode heeft de doffer van deze ondersoort een lichtgezwollen rode ring rond het oog, dat hem op dat moment onderscheidt van de duivin. Het valt me op dat sommige doffers die hier voorkomen dit ook hebben. Bij mijn eigen doffers (*S.t.turtur*) in de volière heb ik dit nooit gezien.

Streptopelia turtur isabellinus is een woestijnvorm en de enige ondersoort die gans het jaar op dezelfde plaats voorkomt. Komt voor in Oost-Libië, het Nijlgebied en Noord-Egypte. Herman Heinzl, schrijver van vele vogelboeken, vertelde me dat deze duiven in groep 's avonds als schichten de diepe waterputten invliegen om te drinken.

Wat zou ik deze zandkleurige, mooie tortels graag in mijn volière zien. Jammer genoeg heb ik van deze ondersoort alleen maar afbeeldingen. Wie kan mij echte foto's bezorgen?

De Oosterse tortel (*Streptopelia orientalis*) is groter en compacter van vorm dan de Europese. Wanneer men de duif in de hand houdt lijkt ze nog groter dan ze is. Dit in tegenstelling tot de zomertortel die in de hand kleiner lijkt dan ze is.

De roep is diep, brommerig, niet volumineus, laag van toon, weinig te horen en gelijkt op die van de houtduif. Aan de roep herkent men zeker kruisingen van echte soorten. De Oosterse tortel heeft een heel duidelijke nek- en vleugeltekening.

mevrouw Van Erp, voorzitter van de Canadian Dove Association. Daar overwinterden hun Europese tortels, samen met vele andere soorten duiven, buiten in een met pvc afgeschermd volière met temperaturen tot -30 °C en dat zonder problemen!

Streptopelia turtur turtur is de nominaatvorm en komt in onze gebieden voor. Van de twee ondersoorten die ik zelf gezien heb, is dit de kleinste en meest bruine vorm. De hals- en vleugeltekening is het onduidelijkste. Deze vorm heb ik reeds van kindsbeen af in de volière.

Streptopelia orientalis orientalis is de nominaatvorm. Deze is groot, langgerekt van vorm en een beetje grijsig bruin van kleur. Het is de enige tortel met bef die ik ooit gezien heb. Deze is vrij groot en beige van kleur. Onlangs had ik deze duiven in mijn bezit, doch door een spijtig toeval ben ik ze kwijtgeraakt.

Streptopelia orientalis meena is diep vosrood van kleur en iets compacter en kleiner dan de nominaatvorm. Deze duiven bevolken mijn volière sinds geruime tijd.

De kweek verloopt minder vlot dan die van de Europese. Ze maken een zeer slordig nest, broeden een tiental dagen en houden het dan voor bekeken. Omdat de eileg vaak vroeg in het jaar is (februari/maart), zijn er op dat moment nog geen pleegouders aan het kweken zodanig dat deze eitjes verloren gaan.

De bevruchting is daarentegen goed. De enige jongen die ik van deze soort heb gehad, zijn steeds grootgebracht door lachduiven.

Oosterse tortel, duivin (*Streptopelia orientalis meena*) (foto: W. Moed)

Tot slot zou ik willen zeggen dat de kweek en de studie van vogels in het algemeen, voor mij in het bijzonder tortelduiven, een voorrecht is.

Ik wil allen bedanken die actief meegewerkt hebben aan de wetgeving in verband met het houden van Europese tortels in beschermd milieu. Dit is hét bewijs dat natuurbescherming en vogelliefhebberij perfect kunnen samengaan!